

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
Факультет іноземної філології

Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
для науковців, викладачів, учителів, здобувачів
вищої освіти

18 травня 2022 року

<i>Шкриль Катерина, Одегова Наталія</i> The Motivational Aspect of Cooperative Learning in the English Classroom.....	96
СУЧАСНІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ СТУДІЇ.....	99
<i>Deniz Suzan</i> A Reconsideration of the Childhood Myth and its Reflections in “The Giver” and “The Last Children”.....	99
<i>Tamošiūnienė Lora</i> Debate of “Distant” vs “Close” Reading in Literature Studies.....	101
<i>Веретюк Тетяна</i> До питання розвитку жанру детектив в українській літературі.....	103
<i>Веретюк Тетяна, Киричук Софія</i> Жанр міського фентезі в українській літературі.....	105
<i>Володарська Маргарита</i> The novel “Little women” by L.M. Alcott: Interpretation Aspects.....	108
<i>Горовенко Марія</i> Scottish Cultural Identity in the Novel ‘Outlander’ by D. Gabaldon.....	111
<i>Князь Ганна</i> Рецепція античності в англійській літературі.....	113
<i>Козлова Алла</i> Осень в лирике Эльдара Рязанова.....	116
<i>Кононова Жанна</i> Balmont – The Translator of English Poetry.....	119
<i>Корнєєва Людмила</i> Кросс-опусний художній світ у контексті колективної сутності культури... ..	122
<i>Лазарева Олена</i> Художня концепція світу та руйнівна саморефлексія у творчості М. Еміса....	124
<i>Приходько Віра, Солошенко-Задніпровська Наталія</i> Духовний світ людини на війні.....	127

і формується насамперед ментальністю, світоглядом, ідеологією, художньо-естетичними смаками тощо масової культури соціуму, який колективно прочитує та інтерпретує первинний текст. При цьому автор вторинного тексту виступає свого роду художнім експертом-представником цього соціуму.

Продуктивність дефініції та введення в науковий обіг категорії *кросс-опусний художній світ* обумовлюється зростанням ролі масової культури та послабленням індивідуальних авторських позицій. Кросс-опусний художній світ, як не центроване виключно індивідуальним авторством поняття, як наслідок масової, колективної рецепції первинних текстів, дає матеріал для дослідження реального масового рівня сприйняття і розуміння творів класичної літератури. Так, проведений мною початковий аналіз кросс-опусних художніх світів, сформованих на основі романів «Страждання молодого Вертера» Й.В. Гете та «Анна Кареніна» Л.М. Толстого, дає підстави вважати, що рівень масового сприйняття цих творів максимально романтизований. Ряд сюжетних ліній та низка важливих проблемних питань первинних текстів при цьому фактично ігноруються у межах кросс-опусного художнього світу. За вибірковістю відтворення базового змісту у похідних вторинних опусах можна простежувати міру актуальності і затребуваності тих чи інших викладених класиками літератури ідей у сучасній культурі, характерні для часу соціальні тенденції, міру готовності соціуму на певний відгук.

Дослідження кросс-опусних художніх світів, колективно утворених навколо деяких класичних творів, добре виявляють розрив, який існує між професійною літературознавчою інтерпретацією літературних шедеврів, та масовим рівнем їх прочитання і сприйняття. Отже, такі дослідження можуть дати підстави для певної корекції літературознавчої інтерпретації первинного, базового твору, – принаймні, якщо ставити за ідеальну мету літературознавця професійну допомогу масовому читачу.

Список використаних джерел

Бахтин М. М. (1979). *Естетика словесного творчества*. Москва: Искусство.
Сорокин П.А. (2006). *Социальная и культурная динамика*. Москва: Астрель.

ХУДОЖНЯ КОНЦЕПЦІЯ СВІТУ ТА РУЙНІВНА САМОРЕФЛЕКСІЯ У ТВОРЧОСТІ М. ЕМІСА

Олена Лазарева

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

Концепція світу глобалізує уявлення про світ, а картина світу виражається в деталізованому зображенні дійсності, що сприймається. У нашій науковій розвідці під концепцією світу розуміємо загальноприйняте термінологічне значення: це провідний задум, конструктивна точка зору, яка визначає всю систему уявлень людини про реальність. У філософських працях М. Вебера (роботи 1970-1990 рр.) категорія світ сприймається як місце перебування у

ньому людини, що неминуче веде до «взаємодії», а не лише до споглядання. Ставлення людини до світу в рамках цієї концепції названо «картиною світу».

Таку взаємодію людини з реальністю спостерігаємо у творчості Мартіна Еміса. Творчість Еміса неодноразово ставала об'єктом дослідження у монографіях західних літературознавців. Так Д. Дідрик у науковій розвідці *“Understanding Martin Amis”* розглянув соціальні аспекти творчості Еміса, проте художня картина світу та образна галерея залишились поза увагою дослідника. (Diedrick, 2004). Дослідники Н. Бентлі та Дж. Вуд висвітлили творчість Еміса у контексті сучасного британського роману. (Bently, 2008; Wood, 2013). В той же час філософська концепція зупиненого часу та руйнуюча саморефлексія як домінантна риса поведінки головного героя романів Еміса не отримали належного висвітлення в літературознавстві. У нашому дослідженні ставимо за мету виявити оригінальність авторської постмодерністської концепції зворотного часу та саморефлексії в творчості М. Еміса.

У романі «Стріла часу, або Природа злочину» (*“Time’s Arrow or the Nature of the Offence”*) М. Еміс художньо переосмислює досконалість сучасного світоустрію. Автор свідомо створює структуру хронотопу, у якій часопростір співвідноситься як з філософськими, так і з соціологічними проблемами сучасності. Проте концепція світу в творчості Еміса не будується на ідеї взаємозв'язку категорій загибелі та відродження, постійної мінливості та протиборства різноспрямованих сил, поєднанні руйнівних та творчих процесів буття, що забезпечують його рух та розвиток. Автор розвиває ідею о кінці життя після війни 1945 року.

Хронотоп роману «Стріла часу, або Природа злочину» розвиває думку, що події, які відбувалися в світі після Другої світової війни – просто повторювані моделі поведінки людства, яке не може вийти за рамки свого минулого. Мотив «зупиненого часу» стає лейтмотивом, оскільки розвиток цивілізації та динаміку історичного розвитку зупинила війна. Традиційна концепція відродження життя вважалася автору неможливою в умовах тотального зруйнування основ моральності. Характерним стає образ зламаної «стріли часу», яка перервала циклічність розвитку. Сама назва твору свідчить про співвідношення із фізичною віссю часу. Зламана вісь часу втілює переривання однієї з класичних координат часопростору. Тобто рух з минулого до майбутнього стає неможливим. Еміс художньо використовує прийом кінематографії, сюжет роману складається із подій, які подано у зворотній хронології. Про достовірність оповіді свідчить деталізація та хронологія. Мотив пробудження від «глибокого сну», який задано на початку твору, ніби програмує читача на те, що далі починається реальне життя. Проте всі події та процеси починають іти у зворотному напрямку: від квіточки до купівлі саджанців, від старості героя до моменту народження. Прийом постмодерністської гри реалізовано повністю. Художній час набуває характеристик художнього простору, у якому можливо переміщуватися.

Не тільки час рухається у зворотному напрямку, але і герой переживає роздвоєння і з'являється друге «я» (alter ego). Поява цього образу маніфестує

самопізнання, тобто суб'єктивне сприйняття себе героєм: герой проживає життя навпаки, він ніби у чужому тілі. Оповідач знає фактичну інформацію про життя героя, детально описує побутові реалії, проте опис ведеться з позиції самоіронії та самокритики. Автор глобалізує події: іронічне ставлення другого «я» до свого попереднього «я» перетворюється на демонстрацію руйнування традиційних законів етики з її руйнуванням Добра та Зла.

Навіть прізвище головного героя – Ундефорбен (німецькою «невинний»), передбачено свідчить про ознаку Добра. Проте гра з читачем у тому, що заданий образ лікаря Ундефорбена – не є образом месії, який повинен першочергово рятувати людей. В образі Ундерфорбена Еміс втілює мотив втрати людяності лікарем – представником гуманної професії, який з'являється в чорних солдатських сапогах, які несуть смерть: *This male shape or essence seemed to be wearing a white coat (a medic's stark with smock). And black boots. And a certain kind of smile. I think the image might have been a ghost-negative of doctor number one.* (Amis, 2003, p. 12).

Гротескний персонаж виявляється величезного зросту: *Somewhere down there, between his legs, the queue of souls.* (Amis, 2003, p. 48). Ніцшеанську ідею надлюдини уособлюють також образи немовлят, які набувають надлюдську владу у сні головного героя, їхній плач вирішує долю людей: заплачуть і всіх вб'ють. Простір при цьому звужений до розмірів крихітної кімнати, заповненої людьми, які шукають притулок від гестаповців.

Образ гестаповців реалізує другу частину назви роману – «Природа злочину». У творі втілена естетика насильства та фізіологічні подробиці смерті націонал-соціалістів (нескінчена кількість страчених людей у печах). Дія іде у зворотньому порядку і після страти вони оживають, щоб прибути на місце страти. Вісь часу розгорнуто від майбутнього до минулого. Головний персонаж стає частиною деструктивних процесів Холокосту, він є причетним до страти євреїв в Аушвіце. Ефект дистанціювання героя від деструктивних процесів, що відбувається в часи Холокосту, досягається формальним іронічним прийомом (погоня за незчисленою кількістю золотих зубів та волос вбитих), що реалізує трагічну проблематику твору Еміса. Проте здається, що трагізм нівелюється зворотнім рухом часу. І в цьому постмодерністська гра Еміса з читачем. Жодних дорікань та засуджуючих коментарів з боку автора. Іронія та цинізм у сприйнятті Холокосту свідчать про втрату цінності людського життя.

Подібну концепцію руйнування попередніх устоїв моралі та законів розвитку цивілізації втілено також у романах «Лондонські поля»(1989) та «Інформація» (1995).

У романі “*House of Meetings*” (2006) втілено естетику насильства та фізіологічні подробиці смерті. Утопічність поглядів сучасного людства, згідно з Емісом, у тому, що з насильство породжує отруйний рай. Автор розвінчує утопічні комуністичні ідеї, прихильником яких він був до подій в Угорщині середини 20 століття. В традиційному соціологічному розумінні об'єктивність соціальної реальності визначається вибором людиною певної ролі та функціонуванням в рамках законів та моралі згідно обраної ролі. У літературі

постмодернізму соціальна реальність втрачає свою головну характеристику і вже не є константою в межах життя людини через ймовірність радикальних змін, таких, як війна, і в той же час через взаємовплив одночасно існуючих реалій. Своєрідність творів Еміса у тому, що реальність, з одного боку, є продуктом людської діяльності в ході історичного розвитку, і в той же час і сама людина є продуктом реальності.

Список використаних джерел

- Amis, M. (2003). *Time's Arrow or The Nature of the Offence*. London: Vintage.
- Bentley, N. (2008). *Contemporary British Fiction*. Edinburgh University Press.
- Diedrick, J. (2004) *Understanding Martin Emis*. South Carolina: University of South Carolina Press.
- Massie, A. (2000). *The Novel Today: a critical guide to the British Novel 1970-1989*. Oxford: Oxford University Press.
- Wood, J. (2013). *The Broken Estate: Essays on Literature and Belief*. Random House Publishing Group.

ДУХОВНИЙ СВІТ ЛЮДИНИ НА ВІЙНІ

Віра Приходько

Харківська державна академія фізичної культури,
Україна

Наталія Солошенко-Задніпровська

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

Значним відкриттям війни 2022 року стало відтворення духовного світу людини на війні, мало помітних змін, зрушень, зворотів, що відбуваються в людській душі під впливом найгіршого з лих. Ніхто із нас не очікував війни у ХХІ столітті. ХХ століття вже давно закінчилося або шумно померло, «розігріте» війнами, катастрофами, коли сили Зла іноді переважали сили Добра (Гончарова & Забудська, 2018; Приходько & Солошенко-Задніпровська, 2020). Звернемося до історичної пам'яті, коли отрута головнокомандувача країни-загарбниці розповсюджується на перебіг і хід війни, на прикладі романістів Франції.

Клод Мансерон (1923) відомий, насамперед, своїми працями як історик наполеонівських воєн: «Останні роки аристократії», «Революція наближається», «Громадянин Бонапарт: юність Наполеона», «Наполеон знову бере Париж». Написані вони жваво та захоплююче, близькі до художньої прози. Проте у ряді французьких письменників-романістів Клод Мансерон займає скромніше місце, ніж такі майстри цього жанру, як Ж.П. Шаброль, М. Дрюон, А. Труайя та ін.

Проте роман Клода Мансерона «Барабан Бородіна» (1974) – про переломний період французької історії. У вступній статті до роману Клод Мансерон зізнається, що, приступаючи до роботи над романом, він мав перед собою великий зразок Стендаля. Епізоди битви при Ватерлоо, зображені